

■ NGUYỄN THẾ

TRỐN THUẾ & vấn đề đặt ra với Thanh tra Thuế

THUẾ là nguồn thu chủ yếu của ngân sách Nhà nước. Bởi vậy, quốc gia nào trên thế giới cũng trú trọng đến việc xây dựng chính sách quản lý thuế hợp lý, nhằm duy trì và phát triển ổn định nguồn thu này. Tùy thuộc vào chiến lược phát triển kinh tế, thế mạnh của đất nước mình, người ta xây dựng những sắc thuế và chế độ ưu đãi thuế khác nhau, có quốc gia có đến 5-7 chục loại thuế, có quốc gia có cả trăm loại...

Ở nước ta, các sắc thuế đã nhiều lần được cải tiến cho phù hợp với tiến trình phát triển của đất nước. Nhờ sự đổi mới của đất nước, sự năng động của các tổ chức, cá nhân, nguồn huy động vào ngân sách nhà nước mỗi năm một tăng. Tuy nhiên, trong quá trình hoạt động nhiều tổ chức, cá nhân lợi dụng chính sách quản lý của nhà nước chưa thật chặt chẽ, cố tình chây ì, lẩn trốn nghĩa vụ đóng góp với ngân sách nhà nước, gây huy hại cho nền kinh tế đất nước.

Theo quy định của nhà nước, khi bán một món hàng có giá trị thanh toán trên 100.000 đồng, người bán phải có trách nhiệm xuất hóa đơn cho người mua. Việc không lập, không giao hóa đơn, hoặc lập và giao hóa đơn không đúng giá trị mua, bán đều bị xem là hành vi trốn thuế. Thế nhưng, rất nhiều doanh nghiệp (DN), khách sạn, nhà hàng đang hoạt động hiện nay... không hề xuất hóa đơn khi bán hàng. Hậu quả là, không chỉ ngân sách nhà nước "thất thu" nhiều tỷ đồng thuế VAT mỗi ngày, mà chính kiểu kinh doanh không minh bạch đã tạo nên môi trường kinh doanh không công bằng, tạo điều kiện cho hàng lậu hoành hành.

Theo kết quả thanh tra thuế trong những năm gần đây lĩnh vực thuế thu nhập doanh nghiệp được cho là có nhiều sai phạm nhất. Phổ biến là tình trạng kê khai không đúng doanh thu chịu thuế, ẩn lậu thuế, miễn giảm thuế không đúng đối tượng... Năm ngoái, kiểm tra 7 trong số hàng ngàn DN tại tỉnh Hải Dương, đã phát hiện số thuế nộp thiếu gần 3 tỷ đồng. Thủ đoạn trốn thuế của các DN này được thực hiện qua nhiều hình thức như: khai khống chi phí đầu vào, giấu doanh thu, nộp thiếu thuế nhà thầu... Tại thành phố Đà Nẵng, số thất thu từ thuế thu

nhập DN của Công ty Xăng dầu Khu vực 5, Công ty CP Đầu tư xây dựng và Phát triển hạ tầng Nam Việt Á là hơn 4 tỷ đồng. Kiểu trốn thuế của 2 DN này là trích tăng quỹ lương và xác định khống giá trị vốn chuyển quyền sử dụng đất phải chịu thuế. Trốn thuế được coi là "kinh khủng" nhất hiện nay là các DN tiến hành cổ phần hóa. Lợi dụng lúc "tranh tối, tranh sáng", nhiều DN đã nhắm vào "túi" chi phí tiền lương của người lao động và giá trị quyền sử dụng đất để "bóp méo" giá trị thật của DN. Từ đó, không chỉ làm cho Nhà nước bị thất thu thuế, mà còn tạo ra giá trị ảo của DN cho xã hội.

Đối với sắc thuế giá trị gia tăng, sai phạm được phát hiện chủ yếu ở hình thức: DN kê khai sai thuế suất, kê khai thuế đầu vào không đủ điều kiện khấu trừ, lập hồ sơ hoàn thuế không đúng quy định... Qua thanh tra thuế tại tỉnh Nghệ An phát hiện sai phạm của các đơn vị là hơn 3 tỷ đồng, trong đó kiểu trốn thuế phổ biến là ẩn lậu thuế, bỏ ngoài sổ sách, kê khai khống... Tại tỉnh Lâm Đồng kiểm tra 40 DN cũng phát hiện sai phạm gần 3 tỷ đồng qua việc mua bán hóa đơn, kê khai khống đầu vào... để trốn thuế.

Chủ trương miễn giảm thuế thu nhập DN cũng được phát hiện có nhiều sai phạm. Điển hình như tại tỉnh Đồng Nai, kiểm tra 10 hồ sơ đã phát hiện số tiền giảm sai hơn 10 tỷ đồng. Tại Quảng Ninh, Công ty TNHH Thực phẩm Á Châu, đã được ngành Thuế "ưu ái" miễn giảm thuế thu nhập DN chưa đúng quy định hơn 7 tỷ đồng...

Một chiêu trốn thuế khác làm Thanh tra Thuế phải "đau đầu" là việc thành lập doanh nghiệp để mua bán, sử dụng hóa đơn giá trị gia tăng (GTGT) bất hợp pháp. Đây được coi là tội phạm. Bởi chúng lợi dụng sự thiếu hiểu biết, háms lợi của những người lao động tự do hoặc không nghề nghiệp để thuê họ làm giám đốc công ty. Những giám đốc "ma" này được hưởng lương hàng tháng và chịu sự điều hành của các đối tượng chủ mưu từ ký các tờ khống, khai thuế khống... hợp thức hồ sơ chứng từ. Có trường hợp đối tượng khắc chữ ký của giám đốc doanh nghiệp và lợi dụng con dấu này để đóng vào các văn bản, chứng từ, hóa đơn liên quan... gây thiệt hại cho Nhà nước nhiều tỉ đồng rồi bỏ trốn.

Kết quả thanh tra, kiểm tra thuế trong những năm qua cho thấy tình trạng trốn lậu thuế hết sức tinh vi và phức tạp. Không chỉ có các doanh nghiệp tư nhân, các cá nhân... mà ngay cả các doanh nghiệp nhà nước cũng tìm cách trốn thuế. Thực tế này đặt gánh nặng lên vai những người làm luật, xây dựng chính sách quản lý thuế và thanh tra thuế nhà nước.

Theo lãnh đạo ngành Thuế, nhiệm vụ thu thuế năm 2010 là rất nặng nề, bởi đây là năm cuối cùng của kế hoạch 5 năm 2006 – 2010 với tổng số thu được Quốc hội, Chính phủ và Bộ Tài chính giao là 361.000 tỷ đồng, không kể tiền sử dụng đất là 271.700 tỷ đồng (tăng 25,4% so với ước thực hiện năm 2009). Bên cạnh đó, ngành phải rà soát, đánh giá kết quả thực hiện Chiến lược Cải cách hệ

thống thuế đến năm 2010, xây dựng Chiến lược Phát triển ngành Thuế giai đoạn 2011 - 2020 và đẩy mạnh cải cách hành chính, nâng cao năng lực, chất lượng, đơn giản hoá TTHC thuế, rà soát cắt giảm 40% TTHC thuế hiện hành...

Tính đến nay, toàn ngành Thuế đã rà soát, kiến nghị sửa đổi, bổ sung 234 thủ tục, bãi bỏ 11 TTHC thuế, đơn giản hóa 13 mẫu biểu với gần 100 tiêu chí có thể cắt giảm. Với đà này, toàn ngành phấn đấu đến cuối năm 2010 sẽ hoàn thành chỉ tiêu mà Chính phủ và Bộ Tài chính giao về cải cách TTHC thuế. Đồng thời, trong năm qua Tổng cục Thuế đã ban hành quy trình quản lý đăng ký, nộp tờ khai thuế qua mạng internet, để thực hiện thí điểm từ tháng 9/2009. Đến nay, có khoảng 500 DN tại các địa bàn thực hiện thí điểm (Hà Nội, TP Hồ Chí Minh, Bà Rịa Vũng Tàu, Đà Nẵng). Kết quả bước đầu được các DN đánh giá cao, Tổng cục Thuế đang tổng hợp ý kiến, đánh giá, rút kinh nghiệm để mở rộng diện thực hiện trong năm nay.

Bên cạnh đó, công tác thanh tra, kiểm tra, cũng được ngành trú trọng chỉ đạo tăng cường lực lượng, đổi mới qui trình thanh tra, nâng cao năng lực thanh tra; nghiên cứu trình cơ quan chức năng ban hành quy định và chế tài cụ thể về việc hậu kiểm tra sau khi doanh nghiệp được thành lập, nhằm đảm bảo các doanh nghiệp này hoạt động đúng pháp luật. Về lâu dài, ngành Thuế sẽ trình Nhà nước đẩy mạnh thanh toán không dùng tiền mặt để hạn chế các hành vi gian lận trong lĩnh vực thuế đặc biệt là tình trạng sử dụng hóa đơn trái phép; khuyến khích các doanh nghiệp đăng ký sử dụng hóa đơn tự in. Đồng thời đẩy mạnh công tác tuyên truyền, phối hợp giữa cơ quan Thuế và các cơ quan chức năng trong việc ngăn chặn và đấu tranh với tội phạm buôn bán hóa đơn bất hợp pháp; kiến nghị cơ quan chức năng có biện pháp cứng rắn hơn trong việc truy tố điều tra và đưa ra xét xử các vi phạm về hành vi mua bán hóa đơn bất hợp pháp.

Riêng về công tác hậu kiểm, phải thừa nhận rằng hiện nay còn yếu và thiếu. Theo thống kê, 6 tháng đầu năm 2009, cơ quan Thuế TP. Hồ chí Minh mới kiểm tra được 3% số lượng DN, tức khoảng 2.500 DN trong tổng số 80.000 DN trên địa bàn, số tiền vi phạm thu được là 850 tỷ đồng. Về xử lý hình sự, cả năm 2008 cơ quan Thuế đã chuyển hồ sơ 20 DN sang cơ quan Công an điều tra để xử lý hình sự, 6 tháng đầu năm 2009 chỉ có 2 vụ. Với thực tế hiện nay thì số lượng DN bị truy tố, xử lý quá ít để "làm sạch" thị trường, chống thất thu ngân sách và tạo sự công bằng trong hoạt động kinh doanh.

Hiện nay, với việc mở rộng quyền "tự tình, tự khai, tự nộp thuế" cho các DN mục đích là giúp cho các doanh nghiệp chủ động hơn trong sản xuất kinh doanh, và gánh nặng kiểm tra của ngành Thuế cũng được giảm nhẹ. Tuy nhiên do công tác hậu kiểm chưa được tăng cường, đã tạo lên kẽ hở cho các doanh nghiệp trốn thuế. Thực tế nhiều DN rất tinh vi trong việc giấu hàng và khai báo thuế. Nhiều kho hàng được đặt cách xa cửa hàng, do vậy, cơ quan

Thuế rất khó kiểm tra, đối chiếu lượng hàng giữa báo cáo và thực tế. Đã vậy, Luật Quản lý thuế còn quy định cán bộ thuế muốn kiểm tra DN phải thông báo trước ít nhất 3 ngày, với quy định này, các DN có đủ thời gian xoay sở để mọi việc đầu vào đấy.

Nhiều ý kiến cho rằng để rõ ràng minh bạch trong công tác quản lý Thuế của các cán bộ theo dõi địa bàn, các cơ quan thuế cần lập đội kiểm tra liên ngành kiểm tra chéo một cách đột xuất. Ngành Thuế cũng cần xây dựng cơ sở dữ liệu thật đầy đủ, cập nhật các thông tin báo cáo của DN trên mạng, để từ đó kiểm tra con đường luân chuyển của từng nguồn hàng, chẳng hạn như lô hàng bán từ công ty A, sang B, sang C và bán ra như thế nào... Điều này sẽ hạn chế các báo cáo sai sự thật, và có thể kiểm soát được việc cán bộ quản lý thuế trên địa bàn "bảo kê" cho DN. Đối với các DN bán lẻ lớn, đề nghị Cục Thuế các địa phương nên thực hiện phối hợp niêm phong máy tính tiền ở cửa hàng và nối mạng trực tuyến với cơ quan Thuế, khi cửa hàng bán sản phẩm, in hóa đơn tính tiền cho khách thì cán bộ thuế ngồi ở cơ quan có thể thấy ngay được doanh số. Cách làm này đã được nhiều quốc gia thực hiện. Khi làm chặt chẽ quy trình này thì sẽ kiểm soát được việc trốn thuế của DN và dễ dàng phát hiện nguồn gốc hàng lậu.

Bên cạnh đó, cơ quan Thuế cần đề nghị tăng mức phạt đối với những đơn vị vi phạm, vì mức phạt của chúng ta hiện nay cao nhất cũng chỉ gấp 3 lần số thuế trốn, như vậy chưa đủ sức răn đe. Ở Mỹ, chỉ cần quên khai doanh thu 1 tờ phở 12 USD là sẽ bị phạt đến 10.000 USD, nếu tái phạm cơ quan chức năng sẽ cho đóng cửa. Về phía người dân, cùng với việc tuyên truyền, thuyết phục phải có ý thức lấy hóa đơn khi mua hàng, nhưng cũng cần có chế tài xử lý ví như việc sở hữu hợp pháp tài sản phải có hoá đơn của người bán hàng, hoặc hàng năm trích thanh toán một giá trị nào đó trên hoá đơn mua hàng của người dân. Như vậy về lâu dài chúng ta sẽ xây dựng được ý thức của người dân: mua hàng phải đòi hoá đơn. ■

